

Ali Semerkandi'ye (öl. 1457) Vefâ:
Uluslararası Ali Semerkandi
Çalıştayı-2

24-25 Mayıs 2024

Çamlıdere / Ankara
T Ü R K İ Y E

Ali Semerkandi International Workshop -2
Zuhd: Management of the World with Afterlife Values

24-25 May 2024

محمد مصطفیٰ

Çamlıdere / ANKARA

ورشخ العمل الدولى للزهد و علمى السمرفندى:
الزهد: سياسة الدنيا بقمم الآخرة

Ali Semerkandî and International Zuhd Workshop-2

Zuhd: Management of the World with Afterlife Values

24-25 May 2024 – Çamlıdere / Ankara / TURKIYE

Ali Semerkandî'ye Vefâ: Tekke Endüstri Devrimi

Ali Semerkandî Uluslararası Çalıştayı-2

Zühhd: Ahiret Değerleriyle Dünyanın Yönetimi

Bildiri Özetleri ve Çalıştay Programı

24-25 Mayıs 2024

İnönü Üniversitesi Yayınları: 174

Ali Semerkandi Uluslararası Çalıştayı 2

Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Mustafa Altunkaya

ISBN

978-625-8293-49-4

Sertifika No

49391

Genel Yayın Yönetmeni

Prof. Dr. Cengiz Yakıncı

Genel Yayın Yönetmeni

Görsel Sanat Yönetmeni

Öğr. Gör. Bünyam Bayram

Yayınevi Müdürü

Necati Bay

Dizgi Tasarım

Sedef

Adres

Merkez Kampüs, 44280 Battalgazi MALATYA
0422 377 32 24 e-posta: yayinevi@inonu.edu.tr

Baskı

İnönü Üniversitesi Yayınevi MALATYA

Mayıs 2024

Bu kitabın yayım hakkı İnönü Üniversitesine aittir. 5846, 2936 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereği herhangi bir bölümü, resmi veya yazısı, yazarların, yayımcısının yazılı izni alınmadan tekrarlanamaz, basılamaz, kopyası çıkarılamaz, fotokopisi alınamaz, hiçbir biçimde, hiçbir yolla çoğaltılamaz ve dağıtılamaz. Yazıların ve görsellerin yasal sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

Zühd ve Küresel İktidar

ALİ SEMERKANDİ'YE VEFÂ

ULUSLARARASI ZÜHD ÇALIŞTAYI - 2

24-25 MAYIS 2024 / Açılış: 09.40

Çamlıdere Semerkand Termal Otel & SPA Kongre Salonu

ONURSAL BAŞKAN:

Tekin BAŞER / Türkiye

ONUR KURULU:

Prof. Dr. Ahmet KIZILAY / İnönü Üniversitesi Rektörü / Malatya
Prof. Dr. Waleed MENESE / Minnesota İslam Üniversitesi Rektörü / Amerika
Adem CEYLAN / Çamlıdere Belediye Başkanı / Ankara
Prof. Dr. Musa Kazım ARICAN / Ankara Sosyal Bilimler Üniv. Rektörü / Ankara
Prof. Dr. Raafet MIKATI / Trablus Üniversitesi Rektörü / Lübnan
Prof. Dr. Ali Cengiz KÖSEOĞLU / Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Rektörü / Ankara

DÜZENLEME KURULU:

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Prof. Dr. Mustafa ALTUNKAYA
Prof. Dr. Ali KOÇYİĞİT
Prof. Dr. Davut AKDUMAN
Prof. Dr. İhsan SOYSALDI
Prof. Dr. Rafeq Hamood Naji QASEM
Doç. Dr. Mevhibe ALPTEKİN
Dr. Omar Ahmed al-MAQRAMI
Sadi ERGÜL

İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı
İnönü Üniv. İlahiyat Fak. Tasavvuf ABD Bşk.
Minnesota İslâm Üniv. Eğitim Derneği YK.
HAKAD / Hür Akademisyenler Derneği Bşk.
Fırat Üniv. İlahiyat Fak. Tasavvuf ABD Bşk.
Minnesota İslam Üniv. Akademik Birim Direktörü
Minnesota İslâm Üniv. Eğitim Kültür Derneği YKU
Islamic University of Minnesota Deputy Rector
Kızılay Malatya İl Başkanı / Birlik Vakfı Bşk.

BİLİM-DANIŞMA KURULU:

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Prof. Dr. Salomova H.Yu.
Prof. Dr. İrfan ASLAN
Prof. Dr. Zoirov E.Kh.
Prof. Dr. Mustafa ALTUNKAYA
Prof. Dr. Muzaffar KAMILOV

Prof. Dr. Hamdi KIZILER
Prof. Dr. Navro'zova G.N.
Prof. Dr. Abdurrahim BOLTAYEV
Prof. Dr. İhsan SOYSALDI
Prof. Dr. Ahmet Cahid HAKSEVER
Prof. Dr. Abdülcabbar KAVAK

Prof. Dr. Babur NAMOZOV
Prof. Dr. Namozov B.B.
Prof. Dr. Ali KOÇYİĞİT
Prof. Dr. Al-Khadher Nasser AHMED
Prof. Dr. Sayfiddin RAFİDDİNOV
Prof. Dr. Omar MEHDEVİ
Prof. Dr. Yasser H. Mijbas AZZAWI
Prof. Dr. Bilal GÖK
Doç. Dr. Yusuf OKŞAR
Doç. Dr. Mevhibe ALPTEKİN
Doç. Dr. Dehkanov B.B
Prof. Dr. Tarraf en-NAHHAR
Dr. Murat ALABAŞ
Dr. Şemsettin KARCI
Dr. Ahmet AKSU

Prof. Dr. Mustafa ÇEVİK
Şeyh Muhammed Vâil er-RÂVÎ
Doç. Dr. Öncel DEMİRDAŞ
Doç. Dr. Muzafferov F.D.
Dr. Kemal DENİZ
Dr. Ahmet KARAÇORLU
Dr. Abdülhamit TURGUT
Muhib Resul DERİNPINAR
Doç. Dr. Samieva G. Yu.
Prof. Dr. Hamdi KIZILER
Dr. Omar Ahmed al-MAQRAMI
Prof. Dr. Nadirkhon KHASANOV
Doç. Dr. Kayumova A.T.
Prof. Dr. Suheyb ALIM
Prof. Dr. Davud el-HIDABI

2. Ali **Semerkindi**
ULUSLARARASI ÇALIŞTAYI
Mayıs 2024

BİLDİRİ ÖZETLERİ

24-25 Mayıs 2024
Çamlıdere / ANKARA

ÇALIŞTAY PROGRAMI

24 Mayıs 2024 Cuma Sabah

Açılış Kur'ân-ı Kerîm 10.00

Protokol Konuşmaları 10.05

Ana Oturum 10.30

Dr. Ahmed Aly Salem Ahmed Prof. Dr. Muhammed Muhammedi	Prof. Dr. Ali Koçyiğit Prof. Dr. A. Cahid Haksever	Doç. Dr. Yusuf Okşar Doç. Dr. M. Esad Erkaya
---	---	---

İkinci Oturum 11:30

Prof. Dr. Hamdi Kızıl	Prof. Dr. İhsan Soysaldı	Prof. Dr. Mustafa Altunkaya
-----------------------	--------------------------	-----------------------------

Öğlen Arası 12:25

Öğleden Sonra Oturum 14:30

Şeyh M. Vâil er-Râvi	Prof. Dr. Mustafa Çevik	Muhib Resul Derinpınar
Dr. Kemal Deniz	Hasan Diler	Doç. Dr. Mevhibe Alptekin
İbrahim Önel	Prof. Dr. Refiğ Naji Qasim	Dr. Abdülhamit Turgut
Dr. Şemseddin Karcı	Dr. Murat Alabaş	Safiye Yılmaz

Kapanış Oturumu 17:00

Kapanış Raporu

amaç ve makamların en yükseği olan ihsan makamı, kendilerinden önce İslam ve iman makamlarına yükselenlerden başkasının çıkamayacağı ve kurtuluşun ancak arınmayla gelebileceği bir yüksek makamdır. Nitekim nefis (benlik), Cenab-ı Hakk'ın buyurduğu gibi böyle kurtulur: “Onu arındıran kurtuluşa ermiştir”. (Şems 9). Zühd ve takva, dünyaya geçici gözlerle bakmak ve gösterişsiz bir şekilde dünyayı kalpten uzak tutmak demektir. Takva, haramlara düşme korkusuyla şüpheli şeylerden kaçınmaktır. Zühd, erişemediğiniz şeydir diyerek bunları birbirinden ayırmışlardır. Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun, buyurdu ki: “Dünya hayatından vazgeç ki Allah da seni sevsin, insanların sahip olduklarından vazgeç ki insanlar seni sevsin”. Ve Resulullah (s.a.v.): “Sizin dininizin en güzel yanı vera'dır” buyurmuş ve imamlar zühdü teşvik eden pek çok eser yazmışlardır; bunlardan en eskisi: Abdullah bin Mübarek'in (öl. 181/797) *Zühd Kitabı*'dır. Veki' b. Cerrâh'ın (öl. 197/812) *Zühd Kitabı*, Ahmed b. Hanbel'in (öl. 241/855) *Zühd Kitabı*, Hannad b. Seri'in *Zühd Kitabı*, (öl. 243/857) ve Ebû Davud Sicistani'nin (öl. 275/889) *Zühd*'ü bunlar içinde ilk sıralarda yer alır. Daha sonra zühd, takva ve nezaket (rekâik) üzerine kitaplar devam etti. Peygamber (s.a.v.), iman edenler için zühd imamı ve zühd ahlâkı lideridir. Dünya onun ayağına geldi ama o ahiret değerlerini (Allah'ın yanında olanı) seçti ve sahabeler (Allah onlardan razı olsun) zühd ve takvanın birer örneğiydiler. Onlardan sonra milletin zühd ve takva konusunda önder kabul ettiği kimseler geldi: Cüneyd, Dârânî, Fudayl b. İyâd, Seriyî es-Sakati ve Bişr-i Hâfî gibi. Allah kendilerinden ve onların yaklaşım ve yöntemini takip edenlerden razı olsun.

Anahtar Kelimeler:

Tasavvuf, Zühd, Nefis, Tezkiye, Kur'ân ve Sünnet.

Hâcegâniyye Hareketi Öncü Şahsiyeti: Ali Semerkandî

Prof. Dr. Boltaev A.A. *

ÖZET

Küreselleşme sürecinde insanlık, ilerlemelerini derin bunalımlar ve buhranlarla birlikte tarihin en önemli, en karmaşık gelişmelerini, yaşamaktadır. İnsanlık, ilimde, sanayide, teknolojiye zirveye ulaştığı bu dönemde çift yönlü etki ile karşı karşıyadır. Küresel egemen sistem, ekonomik, siyasi, kültürel araçları, teknoloji sayesinde tekelci, baskıcı, sömürgeci bir düzen kurmuştur. Yeryüzünün kaynakları, imkânları, pazarları sömürülmektedir. İnsanın ve toplumsal değerlerin istismarı, metalaşması, ticarileşmesiyle kadim birikimler yıkıma, çöküşe maruz bırakılmaktadır. Göreceli özgür, kalıcı köle hale getirilen insanoğlu, bireyci, hacıcı, bencil bir daireye mahkûm edilmiştir. Bu süreçte dünya hem fiziki ve hem de sanal olarak kapsamlı, iletişim, etkileşim, karşılıklı bağımlılık içerisindedir. Sosyo-kültürel yapıları, değerleri değişime uğrayan devletler, toplumlar, iletişim teknolojilerinin elinde örselenmektedir. Dünyanın yönetimi kazanç amaçlı, ahlaki endişesi olmayan küresel şirketlerin elindedir. Şirketler insanların yerini almış, insanlığı ve yeryüzünü hoyratça kullanmaktadırlar. Dijital teknolojiyi elinde bulunduran sistem, insanlığı büyük bir sosyo-kültürel felakete sürüklemektedir. Tarihin en büyük sömürüleri yaşanmakta, insanlık “tektip”leştirilmek istenmektedir. Yaratılışa, varoluşa, çeşitliliğe savaş açılmıştır. Varlıklı toplumlarda mutsuzluk, yalnızlık, yoksul toplumlarda ezilmişlik, çaresizlik yaşanmaktadır. Sevgi merhamet, hak, adalet, vicdan, insaf gibi erdemlerin çiğnendiği süreçte, küreselleşme büyük bir endişeye sebep olmaktadır. Toplumsal değerlerin, diğergâmlığın, paylaşmanın, çeşitliliğin korunması hayatın huzurla, barışla yaşanmasının şartıdır. Tasavvuf, insan / kul ile Yaratıcı, yaratılanlar, çevre arasında doğru irtibat ve ahengi temin eder. Sevgi ve güzel ahlaka dayanır, insana, eşyaya, çevreye kıymet verir, iç huzuru önceler. İnsana küresel emniyet ve barışı tesis edecek sorumluluklar verir. Sadece kazanmayı değil, korumayı, paylaşmayı, yeryüzünün imarını ve ıslahını sağlamayı, zulmü ve fesadı önlemeyi insanın şerî görevleri arasında sayar. İslam Medeniyetinin zirveye ulaştığı dönemlere, Maverâünnehir, Hindistan, Selçuklu, Osmanlı coğrafyasına bakmak gerekir. Tasavvufun merkeze alındığı yönetim anlayışlarıyla büyük başarıların elde

* Buhara Devlet Üniversitesi Tarih ve Hukuk Fakültesi Dekanı.

edildiği açıkça görülmektedir. Farklı inanç, din, ırk, dil, renk ve kültüre sahip insanlar arasında hak, adalet ve huzur hâkim olmuştur. Batı medeniyetinin egemen olduğu yer ve zamanlarda ise farklı unsurlara yönelik hakça düzen ve denge kurulamamıştır. Aksine zulüm, sömürü, çifte standart, ayrımcılık açığa çıkmıştır. Batı Medeniyetine dayanan küreselleşme sürecinde tasavvuf dünyanın ve insanlığın geleceği için gerekli ve adeta zorunlu ideal bir hayat tarzıdır. Kavga, karmaşa, kargaşa, kaygı, zulüm ve yozlaşmanın giderilmesi, kişisel, toplumsal, küresel adil, insafli dengenin sağlanması, yaşam kalitesinin yükselmesi, iç ve dış huzura kavuşulması tasavvufi ilkelerin, erdemlerin insanlığa yerleşmesi, içselleştirilmesi ile mümkün olabilir. Tasavvufun kalplere, zihinlere, hayata yansması ile iletişim teknolojileri, dijital mecralar insanlığın lehine, değerleri koruyacak, geliştirecek hale getirilebilir. Küreselleşme bu şekilde insanlığın maddi ve manevi gelişimine yönelik bir döngüye çevrilebilir.

Anahtar Kelimeler:

Küreselleşme, Tasavvuf, Ahlak, Huzur, Düzen, Gerekliklik, İnsanlık

Ali Semerkandî'nin Tasavvuf Anlayışı ve Günümüzde Tasavvuf

Prof. Dr. Namozov B.B. *

ÖZET

Tasavvuf İslam kültüründe yüz yıllarca kabul edilmiş ve hâlâ devam eden bir hayat tarzıdır. Dolayısıyla tasavvufa duyulan istek ve arzu hiç bitmeyecektir. Peygamberimizle başlayan (daha öncesine dayandırabilir) bir anlayışın hala etkili bir görüş ve yaşam tarzı olması gayet normaldir. İnsanların bu yönde istekleri ve yönelişleri olmuş ve olacaktır. Çünkü bu fitri bir ihtiyaçtır. Bunu herkese şamil tutmak doğru olmasa da tasavvufun yani manevi yolun yolcusu olmaktadır. İnsanın bu maddi ve menfaatçi yaşam tarzının kabul gördüğü dönemde bunalarak manen bir huzur araması önemli bir arayıştır. Bedenimizi beslediğimiz gibi ruhumuzu ve manevi kalbimizi de doyurmamız gerekir. Çünkü insanlık buna gereksinim duymaktadırlar. Bunun nasıl temin edileceği, bu ihtiyacın Kur'ân ve Sünnet çizgisinde nasıl halledileceği hususu önem arz etmektedir. Doğru yol göstericiyi (mürşidi) ve yolun kendisini bulmak temel mesele olarak önümüzdedir. Yapılan ilmi araştırmalar bu yönde insanların eksiklik hissettiklerini, bu manevi açlığa çare aradıklarını göstermektedir. Bu konunun daha önce olduğu gibi bugün de istismar edildiği bir gerçektir. Günümüz insanına hitap edecek, yollarına ışık tutacak ilim adamlarına ve eserlere ihtiyaç olduğu muhakkaktır. Bu yolda insanımıza neler sunabiliriz bunu belirleyip bu yolda çözümler üretmek biz araştırmacıların görevidir.

Ali Semerkandî'nin eserlerindeki tasavvuf anlayışı ele alınmalıdır. Günümüzde tasavvufa duyulan ihtiyaç üzerinde düşünülmesi, tespitlerin yapılarak uygulamalara geçilmesi gerekmektedir. Ahlakî ve itikadî sıkıntıların çok fazla günyüzüne çıktığı bir dönemde konu daha bir elzem hale gelmektedir. Ahlak konusunda en çok uğraş veren disiplinin tasavvuf ilmi olduğu kanaatindeyiz. İlk dönemlerden bugüne kadar mutasavvıflar güzel ahlak hakkında bilgiler vermişler ve hayatlarında tatbik etmişlerdir. Ali b. Yahyâ es-Semerkandî bunlardan biridir. Biz burada Nakşî hareketin Anadolu'daki önce temsilcilerinden olan bu zat ile ilgili bilgi ve tecrübeleri analiz etmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler:

Tasavvuf, Ali Semerkandî, Modern Dünya, Zühd Ahlakı, İnsan.

* Buhara Devlet Üniversitesi İslam Felsefesi Tarihi ve Kaynak Araştırmaları Bölüm Başkanı.

Tasavvuf ve Ali b. Yahyâ es-Semerkindî

Doç. Dr. Raupova R.S. *

Yüce Allah, Vahyin ilk mesajlarında Hz. Muhammed'e hitaben: "Şüphesiz sen kesinlikle ulu bir ahlak üzeresin" (Kur'an: 68/4) buyurmuştur. Resulullah (sas) da önemli bir beyanında: "Ben ancak mekârim-i ahlâkı tamamlamak amacıyla gönderildim" (Muvatta, Husnül-Huluk, 8; Müsned: 2/381) buyurmuştur. Önemli ilahi mesajlardan biri: "Affa sarıl, marufu emret ve cahillerden yüz çevir!" (Kur'an: 7/119) şeklinde özetlenmiştir. Hz. Muhammed (sas) bunun bir açılımı olarak: "Sizin en hayırlınız ahlâkı en güzel olanınızdır." (Buhârî, Edeb, 39) açıklamasının yanında: "İyilik güzel ahlâktır." (Tirmizî, Zühd, 52; Müsned: 4/182) tespitini de ifade etmiştir. "Ahlâk" terimi genel manada hem iyi hem de kötü huyları, hem fazileti hem de rezaleti şamildir. Bu bağlamda iyi huylar ve erdemli davranışlar mekârim-i ahlâk, hüsn-i huluk, mehâsin-i ahlâk, ahlâk-ı hasene ve ahlâk-ı hamide gibi ibarelerle dile getirilmiştir. Bunun yanında kötü huylar, çirkin ve fena tutum ve davranışlar ise sû-i ahlak, ahlâk-ı zemime ve ahlâk-ı seyyie gibi ifadelerle anlatılmaktadır. Türkçede "ahlaksız" ifadesi kötü ahlaklı manasında kullanılmaktadır. Yani ahlaksız olmaz ama iyi veya kötü ahlaklı olur.

İslâm kültür tarihinin en verimli alanlarından birini oluşturan ahlak konusunda ilk dönemlerde özellikle Hâris el-Muhâsibî (öl. 243/857) tarafından ele alınmış ve onun bir düzine kitap yazmasına yol açmıştır. Daha sonraları *Uyûnü'l-Ahbâr* (İbn Kuteybe), *Câvidân-Hired* (İbn Miskeveyh), *Muhtârü'l-Hikem* (el-Mübeşşir b. Fâtik), *Edebü'd-Dünyâ ve'd-Dîn* (el-Mâverdi), *el-Ahlâk ve's-Siyer* (İbn Hazm), *Mekârimü'l-Ahlâk* (Ebû Nasr et-Tabersî) adlı eserlerini yazmışlardır. Gazzali (öl. 505/1111) de İhyâ'nın yarısını bu konulara ayırmıştır. İleriki zamanlarda Kâbusnâme, Siyâsetnâme, Nasîhatnâme, Pendnâme, Fütüvvetnâme vb. isimlerle yazılan eserlerde yine ahlak konuları üzerinde durulmuştur. Ahlak konusu hayatın nirengi noktalarından önemli birini oluşturduğundan ve her şeyi tutan bir şeye tekabül ettiğinden Ümmetin ilk asrından itibaren çok önemli bir ilgiye mazhar olmuştur. Bu bağlamda *Ahlâk Kitaplarımız* adlı araştırmada 108 kitap ismi tespit edilmiştir. *Ümmet Çağında Ahlâk Kitaplarımız* adlı eserde ise bu rakam 238'e çıkmıştır.

Tasavvuf büyükleri ve öncüleri ilk asırlarda kendi özel eğilimlerine rağmen İslâm'ın konuları ve meseleleri arasında tefrikaya yol açabilecek tutum ve davranışlardan sakınmışlardır. Sözelimi Abdullah b. el-Mübarek

* Buhara Devlet Üniversitesi Felsefe İslâm Tarihi ve Kaynak Çalışmaları Bölümü, Doç. Dr.

(öl. 181/797) tarafından yazılan eserlere bakılsa bu konu net olarak ortaya çıkar: Kitâbü'z-Zühd ve'r-Rekâ'ik (ibadet, ihlas, tevekkül, doğruluk, tevazu, kanaat gibi ahlâkî konuların Resulullah, Sahabe ve Tabiûn döneminde nasıl hayatla kaynaştırıldığını gösteren tabloları ele almıştır), Kitâbü'l-Cihâd, el-Müsned (hadis ile ilgili), Kitâb el-Bir ve's-Sıla, es-Sünen fi'l-Fıkh, Kitâbü't-Tefsîr, Kitâbü't-Târîh (hadis ricali hakkında). Bu nedenle Abdullah b. el-Mübarek bir taraftan çok büyük bir zahittir ama aynı zamanda büyük de bir mücahittir. Bu tür zevatın binlercesine Müslüman coğrafyanın her bölgesinde her asırda rastlanmaktadır. Günümüzde de bu nosyona tam anlamıyla tekabül eden şahsiyetler az değildir. Bu tebliğde tasavvufta çok öne çıkarılan konular ve kavramların hayat içinde nasıl tezahür ettiği ve ne şekilde canlandırıldığı tasvir edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Zühd, Tasavvuf, İhsân, Hayat.

Ali Semerkandî Tekke Hareketi'nde Eğitim ve Sanayileşme

Prof. Dr. Mustafa Altunkaya*

ÖZET

İslam öncesi Anadolu coğrafyası Rum, Ermeni, Süryanî ve az sayıda Musevî nüfusun yaşadığı, Roma döneminden kalma tarıma dayalı ilkel usullerle hayatını idame ettiren bir coğrafyadır. Sanayi ve ticaret yok denecek boyutta ve İç Anadolu'da bağ bahçe tarımından öte bir ekonomik faaliyet yoktu. Moğol istilalarının etkisiyle İslâm'ı küreselleştiren zühd ekolü; “Horasan bilgeliği” Anadolu'ya akmaya başladı. Anadolu tasavvuf hareketlerini oluşturan Horasan düşüncesi tarımda, sanayide ve işletme yöntemlerinde devrimler vücuda getirdi. Evliyâ Çelebî'nin yanısıra ecnebi seyyah Michele Membré (öl. 1594) Galatya (İç Anadolu) bölgesini “Sûf Endüstri Kenti” olarak nitelemiş, Avrupalı bürokrat Busbecq (öl. 1592) ise sûf endüstrisinden övgüyle söz etmiştir. Böylece Anadolu halkları, Horasan tekke eko-politiği sayesinde tarım usulleri, endüstri ve işletme teknikleri bakımından bir dizi iktisadi kalkınma ve yenilikleri tanımıştır. Horasan bilgeliğinin sembol isimleri Abdülhâlık-ı Gücdevânî (öl. 1179), Ahi Evrân (öl. 1261), Hacı Bektâş-ı Velî (öl. 1271), Mevlânâ (öl. 1273), Yunus Emre (öl. 1320), Hamideddin Aksarayî Dârendevî (öl. 1412), Hacı Bayram-ı Velî (öl. 1430), Ali Semerkandî (öl. 1457), Niyâzî-i Mısırî el-Malatî (öl. 1694) ve sayısız tekke şeyhleri, Anadolu tasavvuf hareketlerini teşkil ederek tekke üretim modeliyle Anadolu'nun İslamlaşma ve sanayileşme sürecini birlikte gerçekleştirmişlerdir. Tarım reformu, organize sanayi bölgeleri, kooperatif sistemi tekke ekonomisinin getirdiği başlıca yenilikler olarak zikredilebilir. Bu makalede üzerinde neredeyse çalışılmamış bir önemli konu ele alınacaktır. Anadolu tasavvuf hareketlerinin tekke üretim yöntemiyle zühd temelli nasıl bir kalkınma stratejisi geliştirdiği incelenecektir. Buradan günümüz pozitivizminin nüfus sayısı kadar parçaladığı, bireyleştirerek tüketen kölelere dönüştürdüğü modern toplumları, zühd temelli bir kalkınma ve sanayi modeliyle özgürleştirmenin imkânları analiz edilecektir. Zira ekonomik özgürlüğü olmayan toplumların bilim, felsefe ve teknikte ilerleyemeyeceği mücerreb bir vakiadır.

Anahtar Kavramlar: Tasavvuf, Anadolu, Zühd Teorisi, Tekke, Üretim.

* İnönü Üniversitesi, Tasavvuf Anabilim Dalı Bşk, mustafa.altunkaya@inonu.edu.tr

Education and Industrialization in the Anatolian Lodge Movement

ABSTRACT

The pre-Islamic Anatolian geography was a geography where Greek, Armenian, Assyrian and a small number of Jewish populations lived and maintained their lives with primitive methods based on agriculture dating back to the Roman period. Industry and commerce were almost non-existent and there was no economic activity in Central Anatolia other than vineyard and garden agriculture. The ascetic school that globalized Islam with the influence of the Mongol invasions; "Khorasan wisdom" began to flow to Anatolia. Khorasan thought, which formed the Anatolian Sufi movements, brought about revolutions in agriculture, industry and business methods. In addition to Evliyâ Çelebî, the foreign traveler Michele Membré (d. 1594) described the Galatia (Anatolia) region as the "Suf Industrial City", and the European bureaucrat Busbecq (d. 1592) spoke highly of the Suf industry. Thus, the people of Anatolia, thanks to the eco-politics of the Khorasan lodge, have been introduced to a series of economic development and innovations in terms of agricultural methods, industry and business techniques. The symbolic names of Khorasan wisdom are Abdülhâlık-ı Gücdevânî (d. 1179), Ahi Evrân (d. 1261), Hacı Bektâş-ı Veli (d. 1271), Mevlânâ (d. 1273), Yunus Emre (d. 1320), Hamideddin Aksarayî. Dârendevî (d. 1412), Hacı Bayram-ı Veli (d. 1430), Ali Semerkandî (d. 1457), Niyâzî-i Mısırî el-Malatî (d. 1694) and numerous lodge sheikhs constituted the Anatolian Sufi movements and established lodge production. They carried out the Islamization and industrialization process of Anatolia together with their model. Agricultural reform, organized industrial zones, cooperative system can be mentioned as the main innovations brought by the lodge economy. This article will discuss an important issue that has barely been studied. It will be examined how Anatolian Sufi movements developed an ascetic-based development strategy through the lodge production method. From here, the possibilities of liberating modern societies, which today's positivism has fragmented according to the number of population and individualized and turned into consuming slaves, with an ascetic-based development and industry model will be analyzed. Because it is a forced fact that societies without economic freedom cannot progress in science, philosophy and technology.

Keywords:

Tasawwuf, Anatolia, Theory of Zuhd, Lodge, Production

فن المزاح وامثلة على اللفظي بقسري على لس مقن دي

* د عبد لحي توركوت

المخلص:

الظمة "مزاحاً" أو "مزاحاً" من باب الفعالة، التي تقيت من صدر "مزحاً أقي للغة لعربي قنت عري" التبادل في المزاح، الدعة، للتسوية، للسوية، مليس جيأ، لفاهة". الترد للظمة المزاح بمشرفي للقرآن للكومي. ومع ذلك تفتت خدفي ألح اي تفعّل "أمزح" لا شتق من جذر مزح بهذا الم عري قنت وردت في الظمة "روحوا" والظمة تداعب لم عري المزح حرفي من صفات عمل المبيح استعملت للظمة "الهزل" الذي عري "المزاح ملس لية، السوية، لكالم غير ال جدي" وغيره من الم عملي لمن الذي عري للظمة أو للتعبات لتيتين أفك اربال مزاح وللتك، وسعارة أخرى، كل م ليضحك اللسان أو يمس مة أو يبريه أو يجرى حقيضي وقتاً حتم ليس ميفن المزاح..

لذلك عت اولت مذل دراسة شروعية المزاح، وأهداف المزاح، ولظمة من مزاح الهني، وثلثة من مزاح الصحة، وتعلمة من مزاح لبال لافل الصالح، فيواد المزاح في الوقت الصحة، والمزاح غير لقيبول وأسببه هو ألى فالق دم قمي مثال ص دوال ق ص ص التيق عي نال جية ول مزاح، القصص التي بدو كمزاح لو كنها جادة..

للمفردات لمحتجية:

الأدب لعربي، المزاح، لهزل، الهني والمزاح، الصحة قول المزاح لس لسل لفل صال حوال مزاح.

The Art of Joking and Examples of This From The Era of Happiness

Abstract:

The word "joking" or "joking" comes from the context of interaction, which is derived from the source "mazha" in the Arabic language, meaning "exchange in jest, jest, amusement, sarcasm, what is not serious, humor." The word "joking" does not appear directly in the Holy Quran. However, in hadiths, the verb "amzah" is used, which is derived from the root "mazah" in this sense. The word "roha" and the word "tadhala" are also used in the sense of joking. In the works of Ilm al-Badi', the word "humor" was used, which

o.mehdioui@flsh.umi.ac.ma, * ج ا م عة حوال ياس م ا ع ل لم ن اس لام لكة لام عريية.

means “joking, amusement, ridicule, non-serious talk” and other meanings. Art is concerned with words or writings that decorate thoughts with jokes and jokes. In other words, everything that makes a person laugh, smile, amuse him, or make him laugh. He has a good time called the art of pranking. Therefore, this study discussed the legitimacy of joking, the goals of joking, examples of the Prophet’s joking, examples of the Companions’ joking, examples of the great pranks of the righteous predecessors, the benefits of joking in difficult times, unacceptable joking and its causes, the evidence presented in this regard, and stories that fall between seriousness and joking and stories that seem like jokes but are serious.

Keywords:

Arabic literature, jokes, humor, the Prophet and jokes, companions and jokes, the righteous predecessors and jokes.

Semer kandî Tasavvuf Yoluyla Merhamet Merkezli Terapinin İmkânı

Prof. Dr. Mustafa Çevik*

ÖZET

Merhamete Dayalı Terapi (Compassion Focused Therapy –CFT), kişinin kendine ve diğerlerine karşı merhametli bir tutum geliştirmesine odaklanan bir terapi yaklaşımıdır. Temelde, kişinin kendine karşı eleştirel veya suçlayıcı iç sesleriyle başa çıkmasını ve daha olumlu, kabullenici bir iç diyalogu teşvik etmeyi amaçlar. CFT, kişinin içsel sistemlerini anlamak, özellikle de tehdit sistemini azaltarak ve bakım verme sistemini güçlendirerek merhametli bir zihin durumunu geliştirmeye odaklanır. Bu terapi kişinin kendine merhametli davranmasını teşvik ederek, duygusal refahını artırmayı hedefler.

Tasavvufta da benzer kendine, ötekilere ve canlı cansız bütün varlıklara merhamet ve şefkatle bakma ilkesi gözetlenir. Affedicilik, sahiplenmek, şefkat göstermek Allah'ın yarattıklarına karşı bir görev olarak kabul edilir. Rahmet, sevgi, tevhit, insanın halifeliği, Allah'ın sıfatlarının yansımaları bağlamında insanın bütün varlık alemine merhamet ve şefkatle nazar etmesi beklenir.

Tasavvufun bu merhamet ve şefkat merkezli yaklaşımı Psikolog Paul Gilbert tarafından geliştirilen Merhamet Merkezli Terapine benzer şekilde bir zihin eğitimi işlevi görebilmektedir. Gilbert bu psikoterapi yöntemiyle danışanların kendilerine karşı şefkatli bir iç sese kendine merhamet eden bir zihne sahip olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. CFT başkalarının acılarına duyarlı olmanın beynin belirli alanlarını hareketlendirdiğini ileri sürer.

CFT'nin şu alanlarda tasavvufun nefis ve benlik eğitimi konusunda benzediğini tespit ettik:

1-Merhamete Odaklılık: Hem tasavvuf hem de CFT, iyileşme ve kişisel gelişimde merhametin önemini vurgular. Tasavvuf, merhamet (rahma) manevi yolun merkezinde kabul edilir, empatiyi, şefkati ve kendimize ve diğerlerine karşı sevgiyi teşvik eder. Benzer şekilde, CFT, acıyı hafifletmek

---

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Felsefe Bölümü, mustafa.cevik@asbu.edu.tr

ve refahı teşvik etmek için kendine merhamet ve başkalarına karşı merhamet geliştirmeyi önemser.

2-İnsan Doğasının Keşfi: Tasavvuf ve CFT, insan doğası ve duygusal durumların keşfi ile ilgilidir. Sufi uygulamaları genellikle öz-farkındalık, bağışlama ve kabul gibi yöntemleri içerir, insanı ve insan deneyimini daha iyi anlamak için meditasyon ve düşünceye dalma gibi pratikler yapılır. Benzer şekilde, CFT, davranışları etkileyen tehdit sistemleri, hareket sistemleri gibi insani doğaya dair bilgi edinmeyi teşvik eder.

3-Kendine Merhamet: Hem tasavvuf hem de CFT, utanç, suçluluk ve öz-eleştiriye aşmak için kendine merhametin geliştirilmesine odaklanır. Tasavvuf, öz-farkındalığı, affi ve kabulü teşvik etmek için pratikler vardır. Benzer şekilde, CFT, kişinin kendine karşı merhametini ve diğerlerine karşı merhametini geliştirmek için teknikler ve egzersizler sunar.

4-Farkındalık Uygulamaları: tasavvuf ve CFT, duygusal farkındalığı ve düzenlemeyi teşvik etmek için farkındalık ve düşünce uygulamalarını içerir. Tasavvufta, zikir (ilahi hatırlama), tefekkür ve derin düşünce, farkındalığı ve varoluşu geliştirmek için kullanılır. Benzer şekilde, CFT, kişinin düşüncelerinin, duygularının ve bedensel duyularının farkında olmasını teşvik etmek için farkındalık tekniklerini içerir.

5-Dönüşüm ve Kişisel Gelişim: Hem Tasavvuf hem de CFT, kişisel büyüme, dönüşüm ve iyileşmeyi teşvik eder. Tasavvufta, ruhsal yol, iç arınma, kendini dönüştürme ve ruhsal uyanış sürecidir. Benzer şekilde, CFT, içsel mücadeleleri aşmak, daha fazla öz-farkındalık ve öz- kabul geliştirmek ve kendileriyle ve diğerleriyle merhametli bir ilişki kurmak için çabalar.

Tasavvuf ve CFT, merhamet, öz-farkındalık, farkındalık ve kişisel gelişimle ilgili ortak temalar ve terapötik öğeler konusunda benzeşmektedirler. Her iki gelenek de değerli bakış açıları ve uygulamalar sunar, kişisel dönüşüm, iyileşme ve kendileriyle ve çevreleriyle daha derin bir anlayışa ulaşmak isteyen bireyler için yakın iyileştirme yöntemi sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Tasavvuf, Merhamet, Terapi, Kişisel Gelişim, Nefis, Benlik Eğitimi.

The Possibility of Compassion-Centered Therapy through Sufism

ABSTRACT

Compassion Focused Therapy (CFT) is a therapeutic approach focused on developing a compassionate attitude towards oneself and others. Essentially, it aims to help individuals cope with their self-critical or blaming inner voices and encourage a more positive, accepting inner dialogue. CFT

focuses on understanding the individual's internal systems, particularly by reducing the threat system and strengthening the caregiving system to cultivate a compassionate state of mind. This therapy aims to enhance emotional well-being by encouraging individuals to treat themselves with compassion.

Similarly, in Sufism, a principle of looking at oneself, others, and all living and non-living beings with compassion and kindness is observed. Forgiveness, nurturing, and showing compassion are considered duties towards Allah's creations. It is expected that in the context of reflecting the attributes of Allah such as mercy, love, unity, human vicegerency, individuals will look upon all beings with compassion and kindness.

Sufism's compassion and kindness-centered approach can serve a similar function to Compassion Focused Therapy developed by psychologist Paul Gilbert as a form of mental training. Gilbert aims to help clients develop a compassionate mind that listens to oneself with a compassionate inner voice. CFT argues that being sensitive to others' pains activates specific areas of the brain.

We found that CFT resembles Sufism in the following areas of self and ego training:

1. **Compassion Focus:** Both Sufism and CFT emphasize the importance of compassion in healing and personal development. In Sufism, compassion ("rahma") is considered central to the spiritual path, promoting empathy, kindness, and love towards oneself and others. Similarly, CFT emphasizes the importance of developing self-compassion and compassion towards others to alleviate suffering and promote well-being.

2. **Exploration of Human Nature:** Both Sufism and CFT are concerned with exploring human nature and emotional states. Sufi practices often include methods such as self-awareness, forgiveness, and acceptance to better understand oneself and the human experience through practices such as meditation and contemplation. Similarly, CFT encourages gaining knowledge about human nature, such as threat systems and coping mechanisms, which influence behavior.

3. **Self-Compassion:** Both Sufism and CFT focus on developing self-compassion to overcome shame, guilt, and self-criticism. Sufism has practices to promote self-awareness, forgiveness, and acceptance. Similarly, CFT offers techniques and exercises to develop self-compassion and compassion towards others.

4. **Mindfulness Practices:** Both Sufism and CFT include mindfulness and thought practices to promote emotional awareness and regulation. In Sufism, practices like remembrance of God (zikr), meditation, and deep

contemplation are used to enhance awareness and existence. Similarly, CFT includes mindfulness techniques to promote awareness of one's thoughts, feelings, and bodily sensations.

5. Transformation and Personal Growth: Both Sufism and CFT encourage personal growth, transformation, and healing. In Sufism, the spiritual path is a process of inner purification, self-transformation, and spiritual awakening. Similarly, CFT aims to overcome internal struggles, develop greater self-awareness and self-acceptance, and establish compassionate relationships with oneself and others.

Sufism and CFT share common themes and therapeutic elements related to compassion, self-awareness, mindfulness, and personal development. Both traditions offer valuable perspectives and practices, providing a close healing method for individuals seeking personal transformation, healing, and deeper understanding of themselves and their surroundings.

Keywords:

Sufism, Compassion, Therapy, Personal Development, Self and Self Education.

افيتس يال صوفي و اثر فيس ل و لمت عبد احكام روحايه مهذبه (السرقي ندي و احكام في روحا لمت عبد)

لبرفوسور فيق حمود ناجي قاسم *

لمخص لوقه:

الروح لقي في العبد له روقا خ اصري همس في الفوس ال طيب فتنتع اعظفي به ه ا ليمان
بي حمل ه التقوى وس موتلك ال رواح لزلقيه ال طامره ف ي لمت برفي عظمه مل لكون لمت س موات،
بعي بين كل الصعد عزال سر قو في مل ذات ل روقا احتى الفلطي في لع اع قفي ل روقا و روقه ه.

فلن عبد ل روقا ل قرون بل روقيه و ل قفي ببال حك المهر برفي ال مهذبه اي هذب الفوس
و فغ من شره ل روقا فظ لوقى كرمته لوقه ه.

لللكمات همتخي ه

التصوف و فتعالي سي، العبد، ال احكام لمت س و روق ندي.

ABSTRACT

Paper summary:

Spirituality in worship has a special elegance that whispers in good souls, so they grow and are refined by faith, beautified by piety, and those pure and pure souls rise in contemplation of the greatness of the Kingdom of Heaven, far removed from falling into the pleasures of this world or even thinking about the trifles and adornments of this world.

Spiritual devotion, coupled with spirituality and adhering to the divine divine rulings, refines the soul, raises its status, and preserves one's dignity and morals.

Keywords

Sufism, interpretation, worship, rulings, al-Samarqandi.

Şemsüddin Muhammed b. Eşref es-Semerkindî'nin Zühd Kavramının Sosyo-Psikolojik Değerine Yönelik Tespitleri

Doç. Dr. Yusuf OKŞAR*

ÖZET

Semerkindi, zühd meselesini marifetullah'a ulaşmanın bir yolu olarak değerlendirmiştir. Bu itibarla zühd'ün karakter inşası açısından fonksiyonel yönünü öne çıkarması onun kelami bilgi sisteminin yanı sıra sufi metodu da zikretmesi üzerinde durulması gereken önemli bir mevzudur. Zira teorik bilginin sosyo-psikolojik sahaya aktarılmasında karşılaşılan güçlükler bir problem olarak tartışılmaktadır. Semerkindi zühd ile ilgili fikirlerini hem kavramsal bakımdan ortaya koymuş hem de zühdün ontolojik değerinin marifetullah açısından nasıl bir anlam ifade ettiğini izah etmeye gayret etmiştir. Onun İlmü'l-Afak vel'l-Enfüs adlı eseri zühd ve ona bağlı olarak ortaya konan tasavvuf ıstılahlarının ele alındığı yegâne eseridir. Tebliğin sınırları bu eserin muhtevasına bağlı olsa da onun bu alana dair fikirlerinin arka planını tespit etmek diğer eserlerine temas etmeyi gerektirmektedir. Onun kelimine olan vukufiyeti son tahlilde zühd ve riyazat gibi kavramları ele alışına da yanmıştır. Çalışma nitel desenli olup literatür taraması ve elde edilen malumatın yorumlanmasına bağlı olarak temellendirilecektir. Sonuç olarak Semerkindi, insanları üç gruba ayırmaktadır. İlk sınıfın yalnızca Hakk'a yöneldiğini, ikinci gruptaki insanların Allah'a yönelmiş olmalarına rağmen dünya işleriyle de meşgul olduklarını ve son mertebedeki insanların yalnızca dünya işleriyle hemhal oldukları ve Hakk'tan başka şeylere yöneldiklerini belirtmiştir. Bu itibarla zühd, marifetullah'ın gerçekleşmesi bakımından değerli bir kavramdır. Ayrıca zühd kesin inancı gerektirmesi bakımından da kelimine ihtiyacı ve bu ilmi hakkıyla bilmeyi gerektiren bir olgudur.

Anahtar Kelimeler:

Zühd, Riyazat, Kelam, Marifetullah, İnsan.

---

* Hatay Mustafa Kemal Üniv. İlahiyat Fak. TİB, Kelâm ABD, yusufoksar@mku.edu.tr

SHAMSUDDIN MUHAMMAD IBN ASHRAF AS-SAMARQANDI'S DETERMINATIONS ON THE SOCIO-PSYCHOLOGICAL VALUE OF THE CONCEPT OF ZUHD

ABSTRACT

Samarqandi evaluated the issue of asceticism as a way to reach knowledge of Allah. In this respect, it is an important issue that should be emphasized that asceticism highlights its functional aspect in terms of character building and mentions the Sufi method as well as its theological knowledge system. Because the difficulties encountered in transferring theoretical knowledge to the socio-psychological field are discussed as a problem. Samarqandi put forward his ideas about asceticism both conceptually and tried to explain what the ontological value of asceticism means in terms of knowledge. His work titled *İlmü'l-Afak vel'l-Enfus* ('*İlm al-Âfâq wa al-'Anfus*) is the only work that deals with asceticism and the Sufi terms related to it. Although the boundaries of the paper depend on the content of this work, determining the background of his ideas on this field requires contacting his other works. His mastery of the science of theology was ultimately based on his handling of concepts such as asceticism and asceticism. The study has a qualitative pattern and will be based on literature review and interpretation of the information obtained. As a result, Samarqandi divides people into three groups. He stated that the first class is directed only towards God, the people in the second group are also busy with worldly affairs even though they are directed towards God, and the people in the last class are only involved with worldly affairs and turn towards things other than God. In this respect, asceticism is a valuable concept in terms of the realization of knowledge of Allah. In addition, asceticism is a phenomenon that requires firm belief and the need for the science of kalam and knowing this science properly.

Keywords:

Zuhd, Riyazat (asceticism), Kalam, Marifetullah (Knowledge of God), Human

Temel İslâm Bilimleri ve Tasavvuf Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu

Prof. Dr. Mustafa Altunkaya*

ÖZET

1900 yılında İstanbul'da Dârü'l-fünûn-i şâhâne'de bir fakülte olarak Ulûm-i aliyye-i diniyye (ilahiyat fakültesi) kurulmuş, Osmanlı tekke eğitim sistemi Batı etkisinde dönüşmeye başlamıştır. Tasavvuf dersleri de 1913 yılından itibaren Osmanlı'nın son yıllarında Daru'l-fünûn'un Ulûm-i âliyye-i diniyye, sonra isim değişikliğiyle Ulûm-i Şer'iyye fakültesinde başlamıştır. Abdülhamid medreseleri yerine 1914'te Medresetü'l-mütehassısın kurulmuş, Ulûm-i şer'iyye de kapatılmıştır. "Aç-Kapa" şeklinde 24 yıl boyunca Osmanlı Horasan Tekke eğitim sistemi, kurulalı beri böyle bir kargaşa görmemiştir. Son olarak Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat kanunu ile tarihe karışmıştır. Yine 1924 yılında bir düzenleme ile İlahiyat Fakültesi adıyla bir kısım derslerin verilmesi kararlaştırılmış ise de bu girişim de gerçekleşmemiştir. Öğrenci yokluğu, devrim yasaları, İstiklal Mahkemeleri vs. gerekçelerle 1933'e kadar zaten bir olmayan İlahiyat Fakültesi 1933'te çıkarılan yasa ile kaldırılmıştır. Neticede 1900'den 1949 yılı Ankara İlahiyat'ın kuruluşuna kadar 50 yıl (yarım asır) İslâm eğitim sisteminden yoksun bir dönem yaşanmıştır. Alman şarkiyatçılara kurdukları Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde diğer şer'i ilimler ile birlikte tasavvuf tarihi dersleri de verilmeye başlanmıştır.

Tasavvuf derslerinde yöntem olarak oryantalizmin açtığı yoldan gidilmiş, tasavvufu mistisizm olarak verme eğilimi ağırlık kazanmıştır. İlk ve ikinci nesil ilahiyatçılar, yöntem olarak yoğun pozitivist bir şer'î ilimler eğitimi almışlardır. İlahiyat Fakültesi öğretim kadrosu zamanla, Ezher Üniversitesi, Bağdat Üniversitesi gibi İslâmcılığın yoğun olduğu okullarda yetişen öğrencilerin asistan, öğretim üyesi vs. kadrolarında istihdamıyla Türkleşmeye başlamış ancak İslâmî ilimler ve tasavvuf öğretim yönteminde bir değişiklik olmamıştır. Nihayet 2000'li yıllardan sonra İslâmî ilimlerde yerel saiklerle ve dış bağlantısız yeni bir yöntem arayışı başlamış ve 2010'lardan sonra tasavvuf öğretiminde de bu arayış kendini göstermiştir. Eğitim öğretim yöntemi konusundaki yeni araştırmalarla birlikte yüz yıllık Temel İslâm Bilimleri ve Tasavvuf öğretimi anlayışı değişmeye başlamıştır. Horasan Tekke eğitim

* İnönü Üniversitesi, Tasavvuf Anabilim Dalı Bşk, mustafa.altunkaya@inonu.edu.tr

sistemi, Anadolu irfân mektebi, tasavvuf ve zühd hareketi eğitim sistemi gibi ifadeler duyulmaya başlamıştır.

Bu çalışmada alana ilişkin çalışmalar son derece yetersiz olduğu için sadece yeni yöntem arayışı çabalarına değinilecek, tekke eğitim sisteminin bir yöntem olarak şeri ilimlerde uygulanıp uygulanamayacağı sorunu ele alınacaktır.

Anahtar Kavramlar:

Tasavvuf, Tarih, Yöntem, İslâmi İlimler, Osmanlı, Cumhuriyet.

Methodological Problem in Basic Islamic Sciences and History of Sufism Research

ABSTRACT:

In 1900, Ulûm-i aliyye-i diniyye (faculty of theology) was established as a faculty in Dârü'l-fünûn-i şâhâne in Istanbul, and the Ottoman lodge education system began to transform under Western influence. Sufism magazines started in 1913 at the Ulûm-i âliyye-i diniyye faculty of Daru'l-fünûn, and later at the Ulûm-i Şer'iyye faculty, with its name change, in the last years of the Ottoman Empire. Medresetü'l-mütehassısın was established in 1914 instead of Abdulhamid madrasahs, and Ulûm-i şer'iyye was also closed. The Ottoman Khorasan Lodge education system, which has been in the form of "Open-Close" for 24 years, has not seen such turmoil since its establishment. Finally, it became history with the Tevhid-i Tedrisat law in March 1924. Again, in 1924, it was decided to offer some courses under the name of the Faculty of Theology, but this initiative was not realized. Absence of students, revolutionary laws, Independence Tribunals etc. For these reasons, the Faculty of Theology, which did not exist until 1933, was abolished by the law enacted in 1933. As a result, from 1900 to the establishment of Ankara Theology in 1949, there was a period of 50 years (half a century) without the Islamic education system. At Ankara University Faculty of Theology, which was founded by German orientalists, courses on the history of Sufism began to be given along with other religious sciences.

As a method in Sufism lessons, the path opened by orientalism was followed, and the tendency to present Sufism as mysticism gained weight. First and second generation theologians received an intensive positivist training in religious sciences as a method. Over time, the faculty of the Faculty of Theology began to employ students who grew up in schools where Islamism was intense, such as Al-Azhar University and Baghdad University, as assistants, faculty

members, etc. It started to Turkify with the employment of its staff, but there was no change in the teaching method of Islamic Sciences and Sufism. Finally, after the 2000s, a search for a new method with local motivations and without external connections began in Islamic sciences, and after the 2010s, this search also manifested itself in the teaching of Sufism.

With new research on education and training methods, the hundred-year-old understanding of teaching Basic Islamic Sciences and Sufism has begun to change. Expressions such as Khorasan Tekke education system, Anatolian wisdom school, Sufism and ascetic movement education system began to be heard.

In this study, since the studies in the field are extremely inadequate, only the efforts to search for new methods will be touched upon, and the question of whether the lodge education system can be applied as a method in sharia sciences will be discussed.

Keywords:

Tasawwuf, History, Method, Islamic Sciences, Ottoman, Republic.

Ali Semerkandî'nin Hayatı, Eserleri ve Öğretisi

Prof. Dr. Kamilcan RAHİMOV*

ÖZET

Bu araştırmada tasavvuf ilminin gelişmesi için büyük rol oynayan Hacegan silsilesinin Anadolu temsilcilerinden Ali Semerkandî'nin hayatı ve eserleri incelenmiştir. Abdülhâlik Gucdüvâni'den küçük büyük boyutlu birçok eser kalmıştır. Makalede bu eserlerin hepsi sıralanmış olup, özellikle hacegan-nakşibendiyye tarikatının teorik ve pratik temelleri incelenmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda ülkemizin çeşitli kütüphanelerinde Ali Semerkandî'nin elyazmaları bulunmaktadır. Bahru'l-Ulûm'un yurtdışındaki elyazmalarının çoğunda onların intisap yerleri kaydedilmemiştir. Elyazmaların sadece iki tanesinde onların hangi şehirde kitabet edildiği hakkında bilgi bulunmaktadır. Günümüzde Özbekistan dışında İran, Pakistan, Türkiye ve Mısır gibi ülkelerin kütüphanelerinde de Ali Semerkandî'nin bazı elyazması bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Ali Semerkandî, Bahru'l-Ulûm, Hacegân-Nakşibendiyye, Yazma Arşivler

* Özbekistan Bilimler Akademisi Ebü Reyhan Birüni Şarkbilim Ens. Kıd. Arş. Gör., Tarih Felsefesi doktoru (PhD), Nakşibendilik Dergisi Genel editör Yrd., kom_rah@mail.ru

The Place of Women in the Samarkandî Lodge School

Samarkandî school is the short name of the Khorasan lodge education and production system. Khorasan and Samarkand are two intertwined historical towns, and the name Khorasan generally includes Samarkand. For this reason, the school that is mostly mentioned as Samarkandî in Anatolia indicates the same meaning as the Khorasan school. It is very important to deal with the issue of women in the history of the Sufism movement. Because, while the approach to women in the ascetic century of Sufiyya, the first social movement of Islam, was in accordance with the Quran and Sunnah, the issue of women was neglected in later periods. In later periods, there were times when women's names were not even mentioned. The accuracy of this statement will be seen when Ibn Cevzî and Sülemî's works about women are examined. Today, women's research has a very important place. Sheikh Safiyy's (d. 1334) Erdebil Lodge has an important role in shaping the Anatolian Sufi movement and is in a more advanced position than other movements regarding women. Bezzâzoğlu's Safvetü's-Safâ, which includes biographies of women scientists, is a historical document. It describes the role and value of the women of Ardebil Lodge after the Mongol attacks. The work talks about unheard of Sufi women scientists. It reveals the lodge-centered education and production activities of the Irfan movement. The work contains biographies of many female scientists that have not been analyzed until today. Thus, important information about Sufi women is obtained in the lodges of Khorasan pirs such as Hacı Bektaş Veli, Hamideddin Veli, Ali Semerkandî, Hacı Bayram Veli. In this study, the scientific and social roles of the women of the Ardabil Lodge, which is the archetype of the Ali Samarkandi lodges, will be discussed. Some of the Sufi scientist women we examined are students of Sheikh Safiyyüddin. Some of them are women who are in the bureaucracy and capital sectors and have predominant intellectual tendencies. Those in this second group are women who are known for their devotion to the lodge's scientific tradition and have achieved an important position. Our research includes topics such as women's rights, women's history, and the struggles of pioneer women. We will try to reveal the place and value of women by mentioning examples from Bezzâzoğlu's narratives, which mention some unknown female scientists.

Key Words:

Sufism, Sufi scientist, Erdebil Lodge, Sheikh Safiy, Bezzâzoğlu

حضرته
محمد مصطفیٰ

Horasan Türk İslâm Tekke Ekolünün Yapısal Özellikleri ve Öncü Şahsiyetleri

Dr. Kemal DENİZ*

ÖZET

Günümüzde Horasan İslâmî eğitim sistemi ve pedagojik açıdan Kur'ân'ın eğitim metodu önemli bir konudur ve birçok araştırmacı tarafından farklı yönleriyle araştırılmaktadır. Biz burada farklı bir açıdan konuyu ele almaya çalışacağız. İslâmî eğitimin farklı coğrafya ve iklimlere kendini intikal ettirirken sergilediği olağanüstü başarının, Kur'ânî eğitim metodunu kullanan tekke-ribat eğitim sisteminden kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorusunun cevabını arayacağız.

Anadolu (Küçük Asya, Galatea), Roma bakiyesi gelişmemiş bir coğrafya iken Roma İmparatorluğunun bölünmesine neden olmuştu. Bölünme sonrası süreçte Doğu Roma her bakımdan ikinci sınıf görülmüş, bu nedenle Sasani güçlerinin akınlarına karşı önemli bir direniş göstermemiştir. Hal böyle olunca İslâm'ın adalet ve özgürlük çağrısı çok kısa zamanda Anadolu halklarının vicdanında ma'kes bulmuştu. Tevhid ve Zühd devrimi ise Anadolu irfanının temelinde var olan bir düşünce hareketi olarak Medine, Kûfe, Basra ve Horasan'da tekemmül etmiş, Anadolu irfanını, bu mütekâmil Horasan birikimi inşa etmiştir. Ürüne dönüşmesi ise endüstri atılımları ve talim terbiye alanındaki tekke sistemi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu araştırmada Anadolu irfanının pedagojik temellendirilmesi için tarihi kaynaklara müracaat edilecek, arşiv belgeleri analitik olarak ele alınacaktır. Böylece Anadolu irfanının temel parametrelerini tespit ederek 21. yüzyılın teopolitik çalışmalarına bilimsel veriler sağlanacaktır.

Bilindiği gibi İslâmî eğitimde en doğru yöntem Kur'ânî olandır. Kutsal kitabımızda bazı olaylar anlatılırken öyküleştirilerek ortaya konulur. Böylece insanların olayları kavramasının yolu açılır. İyilikler, kötülükler yaşanmış hadiseler örneklendirilerek gözler önüne serilir. Her kulun beynine,

* Malatya Araştırmaları Derneği Başkanı, Dr.

aklına dünyada yaşananların unutulmamacasına derin çizgilerle kazınması sağlanır. Yüce Allah'ın ortaya koyduğu, emrettiği eğitim metodu varken bunun dışında yollar aramak beyhude olarak nitelenir. Hızır, Hz. Musa, Hz. Yusuf, Hz. Meryem kıssalarında olduğu gibi birçok Kur'an kıssasında bu örnekleyici metodu müşahede edebiliriz. Bu metod görerek ve yaşayarak öğrenmekten ibaret bir yöntemdir. İnsanın, öğrendiklerini kendi hayatında, çevresindekilerin hayatında uygulaması İslâmî eğitim veya tekke eğitim sisteminin en önemli özelliğidir. Ezberci olmayan, hüner ve marifet kazandırıcı bu eğitim, günlük hayata doğru ve güzellikleri kazandırarak öğrenilir.

İnsan, bir ömür sonsuzluk düzleminde kendini arar. Arada bir bulduğunu sanır. Ama birde bakar ki aniden yok olmuş. İslâmî eğitim sisteminde gerçeğe ulaşmak Hakk'a ulaşmaktır. Mutluluk, huzur böyle elde edilir. Tekke eğitimi, insana günlük hayatın ihtiyaçlarını kazandırırken gerçeğe kavuşmasını da sağlar. Çünkü tekkelerde insanların yirmi dört saati nasıl verimli kullanacağı öğretilir. Kul fani dünyada ve ahirette saadet bulmayı öğrenir.

Turizm, ticaret, güvenlik, bilgi toplama, vergi toplama gibi insan hayatını ve insanların kurduğu devlet olarak adlandırılan yapı ile alakalı tüm hadiseleri yönetirken yollar üzerinde kurulmuş konaklama yapılarına da han denir. Yerleşim yerlerinin dışındaki tekke, zaviye gibi kurumlar önceleri ribat görevi yapıyorlardı. Tekkelerin Anadolu topraklarına uzanmaları ve çoğalmaları, bu mekânlarda verilen eğitim ve öğretim faaliyeti bu coğrafyaya fetih için hazırlamıştır. Anadolu'nun kilidini Ahmed Yesevî Ocağının alperenleri birer birer kırdılar. Kollarını açıp Horasan erenlerini kucaklamayı bekleyen Anadolu'nun bereketli toprakları, Roma sonrası adım adım hasret gidermeye başladı. Olgunlaştığı dönemde Malazgirt Zaferi son noktayı koydu. Tekkeler verdikleri eğitim ile Küçük Asya'yı ilmek ilmek ördüler. İnsanların günlük hayatlarına İslâm'ın temel kaynakları olan Kur'an ve Hadisleri yerleştirerek ortaya yeni bir yaşam tarzı koydular. Bu, Horasan irfanının insanlığa sunduğu yeni bir mutluluk, huzur, refah reçetesi idi. Elbette Tasavvuf, en veciz anlatımıyla "Ahlâk-ı Muhammedi" bu eğitim sisteminin ürünüydü. Dünya'ya yeni bir dönem, yeni bir medeniyet getirmişti.

Bu çalışmada genel olarak İslâmî eğitim sistemini ele alacak, Medine-Horasan uygulamalarından yola çıkarak Anadolu irfanına dönüşmesini inceleyeceğiz. Bu eğitim sisteminin kadim formuyla 1400 yıllık bilim, sanat,

teknik ve ahlâk medeniyetleri nasıl vücuda gelmiş ise Cumhuriyetin 100. Yılında bunun imkânlarını araştıracağız.

Anahtar Kelimeler:

Tasavvuf, Zühd Hareketi, Horasan, Türk İslâm Düşüncesi, Horasan Türk İslâm Öncüleri, Ali Semerkandî.

س ي بلتو اقتصاد د فوڪعلی س مرقندی

استاڪنت ووص طفی آتون كلی*

چكيده

هي اسٽ و اقتصادي خصوص در ڪتب ز هه مهين هتئي پوس زايی در شڪل گيري و توسع متصوف داشت هاست بلبو ذرغفاری، غییب نابی طالب، محمدين بلوڪر و ٻان آن حس نيبصری از جمل لفرادي بلت ڪه اريشه هه و ويگي هاي بيبي ادي ڪتب ز هه تصوف رنگش ڪيل داده ان د. در ٻين زمين ڪمته هه ای ز هه در قرني ڪم هجری تلي فشه و در باطه ا از ن هه اسبق داده هه است. ڪتب خ اس ان فورم بڪامل مرڪز اريشه هه ال سال می می بلش د و اسال م رتري ج ون شر داده بلت. غییب ني جي عيل س موقندي، صرفی اسٽ ڪمبي اري از ت عمالي م خود رتحت تي ر ٻين ڪتب بن اڪرده است ٻين ٻلهه درپی آن اسٽ ڪم شري ح تلي پ فري تصوف ازفتار و ٻلهه ني اسٽ اقتصادي آن زمان ٻرن اول هجری (را در مي ان بگزارد. طوقهت خواجگي غي زب ڪتب خ اسان ٻين خصوصيت راداشت هاست.

وژگان لثلي دي :

تصوف، اقتصادي بلت، نهضت زهه، محس اول هجري

ان شگاهه ٻن ون و مال طيه؛ mustafa.altunkaya@inonu.edu.tr

Islamization of Anatolia had begun long before the Seljuk sultan Alparslan's victory at Manzikert in 1071. Turkmens and Yoruks who came to Anatolia with the lodge production style began to integrate with the Anatolian people in everyone's life. The sects and the "Tekke", "Zaviye" and "Dergahs" operating under them were divided into various regions of Anatolia with the industrial projects of Ahi Evran and Ali Semerkadî. Seljuk and Ottoman paintings imposed penalties on the sects in which they were discovered in their early stages in many areas, apart from spirituality, which was their main occupation, and the sects fulfilled these services, which they considered as a duty, with a strong spirit.

Sufi Movements, which undertook the enlightenment of the state and many official, civil institutions and systematic organizations, were providing great public services in Anatolia. For Ankara and the end, Ali Semerkandî Foundation continues to benefit from education and production services hand in hand, sales and excellent Samarkandî's short biography, works and foundation archives.

Keywords:

Sufism, Fütüvvet, Seljuk, Ottoman, Anatolia, Sect.

Ali Semerkandî’de Ahlâk ve Âdâb Eğitimi

Doç. Dr. Mevhibe Alptekin¹

ÖZET

Ahlâk ve âdâb kavramları, eğitim alanında sıkça kullanılan önemli kavramlardır. Ahlâk huluk’un (huy, karakter) çoğulu, âdâb ise edebîn (özsayı) çoğuludur. Âdâb ve ahlâk kavramları eğitim alanında sıkça kullanılmakla birlikte bu kavramın sağladığı

Çalışmamızda, Ali Semerkandî’ye göre ahlâk, âdâb ve nezâket eğitiminin önemi üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede bütün zaman ve mekânlarda toplumsal adâb ve nezâket eğitimine duyulan ihtiyaç ele alınacak, günümüzde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin ahlâk eğitiminde yeterli olup olmadığı hususu irdelenecektir. Okul öncesi dönem ve okul çağı dönemi çocukların ahlâkî eğitimi, ailenin ahlâkî eğitimde çocuk üzerindeki etkileri, günümüz toplumunun ahlâkî anlamda çöküntü yaşadığı ve yaşanan ahlâkî yozlaşmaya sosyal medyanın etkileri ve getirilen çözüm önerileri tasavvuf ahlâkî çerçevesinde sunulmaktadır. Bu amaçla ahlâk, adâb ve nezâket kavramları tanıtılmaktadır. Günümüzde ahlâk dejenerasyonu hangi toplumsal alanlara ne şekilde etki ettiği anlatılmaktadır. Günümüz toplumunun ahlâkî anlamda dejenerere olduğu bilinmektedir. Ahlâkî dejenerasyon, birçok alanda kendini göstermektedir. Toplum ve onu oluşturan kurumları ayakta tutan ahlâkî ilkelerin bozulması veya göz ardı edilmesi birçok alanda kendini göstermektedir. Eğitim, sosyal hayat, siyaset, ticaret gibi sahalarda görülmektedir. Her toplumun kendine özgü bir değerler hazinesi vardır. İslam toplumu, maddi ve manevi değerleri temel alan bir yapıya sahiptir. Çağımız insanların yaşadığı ahlâkî çöküntüye getirilen çözüm olarak, toplumun kendi inanç ve ahlâkî değerlere sahip çıkması ile mümkün olacağı, tasavvuf ahlâkî, adâb ve nezâket konuları etrafında bütüncül bir yaklaşım getirilmiştir. Makalede, günümüz toplumunun ahlâkî eksikliklerine İslâm dininin ayrılmaz bir unsuru olan tasavvuf ahlâkî ile ahlâkın yeniden temellendirilebileceği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda adâb ve nezâketin önemine değinilerek bazı çözüm önerileri ile sonuçlandırılmaktadır.

Anahtar kelimeler:

Tasavvuf, Ahlâk, Dejenerasyon, Din Kültürü, Toplum, Nezâket

¹ ABD Islamic University of Minnesota (IUM), mevhibealptekin@gmail.com.

ABSTRACT

The concepts of morality and etiquette are important concepts frequently used in the field of education. Morality is the plural of *huluk* (habit, character), and etiquette is the plural of *etiquette* (self-respect). Although the concepts of etiquette and morality are frequently used in the field of education, the

In our study, we will focus on the importance of morality, etiquette and courtesy education according to Ali Semerkandi. In this context, the need for social etiquette and courtesy education in all times and places will be discussed, and whether today's Religious Culture and Ethics courses are sufficient in moral education will be examined. The moral education of preschool and school-age children, the effects of the family on children in moral education, the moral collapse of today's society and the effects of social media on the moral corruption and the solutions offered are presented within the framework of Sufi ethics. For this purpose, the concepts of morality, etiquette and courtesy are introduced. Today, it is explained how moral degeneration affects which social areas. It is known that today's society is morally degenerate. Moral degeneration manifests itself in many areas. The deterioration or disregard of the moral principles that sustain society and the institutions that constitute it manifests itself in many areas. It is seen in fields such as education, social life, politics and commerce. Every society has its own treasure trove of values. Islamic society has a structure based on material and spiritual values. As a solution to the moral collapse experienced by the people of our age, a holistic approach has been introduced around the issues of Sufi ethics, manners and courtesy, which will be possible if the society protects its own beliefs and moral values. In the article, it is evaluated that morality can be re-founded on the moral deficiencies of today's society with the morality of Sufism, which is an integral element of the Islamic religion. In this context, the importance of etiquette and courtesy is touched upon and it is concluded with some solution suggestions.

Keywords:

Sufism, Morality, Degeneration, Religious Culture, Society, Courtesy

al-Bayan, was greatly influenced by the interpretation of Bahr al-Ulum, and he quoted from it in many places, the number of which reached: (287) two hundred and eighty-seven places, in (36) six places. Thirty surahs of the Holy Qur'an, and this large number indicates the extent of the influence of Sheikh Ali Al-Samarqandi and his interpretation on the scholars who came after him. Therefore, this influence deserves to be studied and explained.

The importance of this research section is to show the value of the interpretation of Bahr al-Ulum, and to remove the problem for the reader in interpreting the spirit of the statement. When its author says: "And in the Bahr al-Ulum..." the reader's mind turns directly to the interpretation of Abu al-Layth al-Samarqandi, called Bahr al-'Ulum. Sciences, by way of error, in addition to contributing to documenting with certainty one of the sources for interpreting the spirit of the statement.

The research paper will contain a brief translation of Sheikh Ali Al-Samarqandi and his interpretation, as well as Sheikh Ismail Haqqi and his interpretation, and an applied, analytical study of some of the places quoted by Sheikh Ismail Haqqi on the authority of Sheikh Al-Samarqandi.

Keywords:

Sufism and interpretation, Bahr al-Ulum, Ali al-Samarqandi, Ismail Haqqi, Ruh al-Bayan.

Arşiv Belgeleri Işığında Şeyh Ali Semerkandî Vakfı Kurumsal Yapısı

Dr. Hasan Demirtaş*

ÖZET

Moğolların 13. yüzyıl başlarından itibaren Orta Asya'yı ve ardından İran ve Irak coğrafyasını istila etmeleriyle batıya doğru oluşan göçlerle Anadolu'nun tasavvuf ve tarikat yapılanmaları bakımından oldukça zengin bir görüntü sergilediği muhakkaktır. Söz konusu tasavvufi akım müntesiplerinin bir kısmı büyük şehirlere yerleşerek ilim ve kültür hayatına önemli katkılar sağlarken, ilgili literatürde Horasan erenleri veyahut kolonizatör dervişler olarak tanımlanan diğer bir kısmı da تنها yerlere veyahut köylere yerleşerek kurmuş oldukları zaviyeleriyle Anadolu'nun imar ve iskanına önemli katkılar sağlamışlardır. Anadolu Beylikleri ve ardından Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemlerinde yönetimler tarafından desteklenen dervişlere, iskân edildikleri topraklara resmen yerleşmeleri hususunda temliknameler verilmek suretiyle vakıflar tahsis edilmiştir.

Bir dizi ilim ve irşat faaliyetlerinin ardından Anadolu'ya gelen ve günümüzde türbesinin de yer aldığı Ankara ili Çamlıdere ilçesinde vefat eden Şeyh Ali Semerkandî (öl. 1457), burada kendisine tahsis edilen araziye tesis etmiş olduğu zaviyesi için bir vakıf kurmuştur. Osmanlı arşiv kaynaklarında 15. yüzyılın ortalarından itibaren kayıtlara yansıyan bu vakıf, tekke ve zaviyelerin faaliyetlerine son verildiği 1924 yılına kadar, yüzyıllarca varlığını devam ettirmiştir. Bu çalışma, akademik olarak daha ziyade tasavvufi kişiliği ve eserleri bakımından incelenen Şeyh Ali Semerkandî'nin kurmuş olduğu vakfın kurumsal tarihini arşiv belgeleri ışığında bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışma kapsamında, kuruluş vakfiyesi günümüze ulaşmaması nedeniyle kurumsal yapısı tam olarak ortaya konulmamış olan Şeyh Ali Semerkandî Vakfı'na ait arşiv kayıtları olan vakıf tahrir, vakıf tevcihat, vakıf muhasebe ve müteferrik arşiv kayıtları incelenecektir. Çalışma sonucunda, elde edilen verilerden hareketle vakfın kuruluş amacı, gelir kaynakları, hayrat eserleri, vakfın yönetimi ile diğer istihdam kadroları hakkında dönemsel olarak tespitler yapılacak, kurumsal yapısı ortaya konulacaktır.

Anahtar kelimeler:

Şeyh Ali Semerkandî, Vakıf, Zaviye, Tasavvuf, Ankara.

* Vakıflar Genel Müdürlüğü, Dr. hassandeemirtas@gmail.com

Sheikh Ali Samarkandî Foundation Corporate Structure in the Light of Archive Documents

ABSTRACT

It is certain that Anatolia displayed a very rich image in terms of Sufism and sect structures, with the migrations towards the west after the Mongols invaded Central Asia and then the geography of Iran and Iraq from the beginning of the 13th century. While some of the followers of the Sufi movement in question settled in big cities and made significant contributions to the scientific and cultural life, others, defined as Khorasan saints or colonizer dervishes in the relevant literature, settled in isolated places or villages and made significant contributions to the development and settlement of Anatolia with the lodges they established. During the founding periods of the Anatolian Principalities and then the Ottoman Empire, foundations were allocated to the dervishes, who were supported by the administrations, by giving them letters of assignment to officially settle in the lands where they were settled.

Sheikh Ali Semerkandî (d. 1457), who came to Anatolia after a series of scientific and guidance activities and died in Çamlıdere district of Ankara province, where his tomb is located today, established a foundation for his lodge, which he established on the land allocated to him. This foundation, which has been recorded in Ottoman archive sources since the mid-15th century, continued its existence for centuries until 1924, when the activities of the lodges and zawiya were terminated. This study aims to reveal the institutional history of the foundation founded by Sheikh Ali Semerkandî, who has been academically studied mostly in terms of his Sufi personality and works, from a holistic perspective in the light of archive documents. Within the scope of the study, the archive records of the Sheikh Ali Semerkandî Foundation, whose institutional structure has not been fully revealed since the foundation charter has not survived to the present day, will be examined. As a result of the study, based on the data obtained, periodic determinations will be made about the foundation's purpose of establishment, income sources, charitable works, management of the foundation and other employment staff, and its corporate structure will be revealed.

Keywords:

Sheikh Ali Samarkandî, Foundation, Zaviye, Sufism, Ankara.

YÜZYÜZE VEYA ONLİNE KATILIMCI LİSTESİ

KATILIMCI ADI SOYADI	ŞEHİR/ ÜLKE	ÜNİVERSİTE
Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç	TÜRKİYE	E.Büyükelçi
Prof. Dr. Boltaev A.A.	ÖZBEKİSTAN	Buhara Üniv. Dekan
Tekin Başer	ANKARA	Onur Kur. Bşk.
Prof. Dr. Waleed Meneese	ABD	Minnesota İ. Üniv. Rektör
Hala Meneese	ABD	Rektör Eşi
Prof. Dr. Rafet M. R. Mikatil	LÜBNAN	Trablus Üniv. Rektör
Hibe Miqati	LÜBNAN	Rektör eşi
Prof. Dr. Mustafa Altunkaya	TÜRKİYE	İnönü Üniv. Tasavvuf ABD Bşk.
Prof. Dr. Kamiljon Rakhimov	ÖZBEKİSTAN	Biruni Şarkşinası
Prof. Dr. Mehdioui Omar	FAS	Mevla İsmail Üniv.
Prof. Dr. Ali Koçyiğit	TÜRKİYE	İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Mohamad el-Mohammadi	SURİYE	Adıyaman Üniv.
Prof. Dr. Nadirkhon Khasanov	ÖZBEKİSTAN	Öz İlimler Akd.Özbek Dil.Ed.Ens
Prof. Dr. İhsan Soysaldı	TÜRKİYE	Elazığ Fırat Üniv.
Prof. Dr. Muzaffar Kamilov	TÜRKİYE	Üniv.
Doç. Dr. Sayfiddin Rafiddinov	ÖZBEKİSTAN	Buhara Üniv.
Doç. Dr. Raupova R.S.	ÖZBEKİSTAN	Buhara Üniv.
Prof. Dr. Abdülcebbar Kavak	TÜRKİYE	Karabük Üniv. Dekan
Şeyh Muhammed Vâil er-Râvî	SURİYE	
Prof. Dr. Tajiddinov A.A.	ÖZBEKİSTAN	Buhara Üniv.
Doç. Dr. Mevhibe Alptekin A.	TÜRKİYE	IUM Der.
Dr. Kemal Deniz	ABD IUM	Malatya
Dr. Murat Alabaş	ALMANYA	Mannheim
Prof. Dr. Jamaoui Anoir	TUNUS	Stratejik Arş. Mrk.
Prof. Dr. Rafeq Hamood Naji Qasem	ABD	Minnesota İÜ Akademi Dir.
Dr. Hasan Demirtaş	TÜRKİYE	Vakıflar Genel Müdürlüğü
Molla Reşad Şemlekani	İRAN	Urumiye
Molla Ramazan	İRAN	Urumiye
Omar Maqrami	YEMEN	Minnesota İslâm Üniv.
Hanım Maqrami	YEMEN	Vekil Eşi
Prof. Dr. Abdülmelik Yahyâ el-Hidabi	MALEZYA	طهري. لاجامة السالمة لاجل هبة
Doç. Dr. Yusuf Okşar	TÜRKİYE	Mustafa Kemal Üniv.
Dr. Abdülhamit Turgut	ŞANLIURFA	İl Müftü Yrd.
Prof. Dr. Ahmet Cahid Haksever	TÜRKİYE	Ankara Üniv.
Prof. Dr. Bilal Gök	TÜRKİYE	İnönü Üniv.
Dr. Ahmet Ali Salim Hamad	KUVEYT	Tanta Üniv.
Dr. Hacı Bayram Bulgurlu	TÜRKİYE	Ostim Teknik Üniv.
Dr. Ahmet Karaçorlu	ABD IUM	İBB
Prof. Dr. Mustafa Çevik	TÜRKİYE	ASBÜ
Eşi	TÜRKİYE	
Muhib Resul Derinpınar	TÜRKİYE	Minnesota YL
Dr. Ahmet Aksu	TÜRKİYE	Cumhurbaşkanlığı
Eşi		
Dr. Şemsettin Karcı	ŞANLIURFA	DİB
Dr. Abdülhamit Turgut	ŞANLIURFA	DİB

İbrahim Önel
Hasan Diler
Safiye Yılmaz
Mesude Merve Karadağ
Cesim Karadağ
Mahmut Sami ERKAYA
Mustafa Urhan
Prof. Dr. Tarraf en-Nahhar

MALATYA
ŞANLIURFA

ANKARA
ANKARA
ANKARA
ANKARA
G.Antep / TÜRKİYE

MEB
Adalet Bakanlığı
Minnesota YL
Minnesota PHD
Minnesota YL
ASBÜ
Minnesota YL
G.Antep İslam ve Tek. Üniv.

Ali Semerkandî'ye (öl. 1457) Vefâ:
Ali Semerkandî Uluslararası
Çalıştayı - 2

Ankara Çamludere'de Gerçekleşiyor

Ankara'dan dünyaya bir görüş ve hareket ortaya koymuş bu şahsiyet, vefâ ile anılıyor. Kalıcı akademik çalışmalar ve eylemler, Anadolu İrfanını meydana getiren bu gibi büyük ruhların ilkelerini ve hatırasını yaşatmaktadır. Yedi yüz yılın anısına Ali Semerkandi Uluslararası Çalıştayı, bir zihin değişimi için vesile olabilir...

Dünyanın Dirlişe azami ihtiyaç duyduğu şu anda: Ankara Çamludere'de vefat eden, kayıp aydınlanma Horasan düşünce merkezinin çağrısını eserlerine işleyen bir Horasan mücahidinin hatırasını bilim ve felsefeyle yaşatmak, doğumunun 700. yılında onu hayırla yâd etmek, bu çalıştayı gerektirir.

